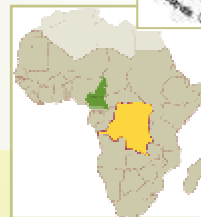

Nieuwsbrief

Ape-assistance.vzw

MAART 2009

NIEUWS UIT D.R. CONGO

IN DIT NUMMER:

NIEUWS UIT D.R. CONGO	1-2 3-4
OVER BIJEN, RATEN EN BLOEMEN	1-2 3
ONDERWIJS IN KAMEROEN	2
VOORJAARSWANDELING	3
STEUNEN	4
GROENE MAMBA'S	4

Voorjaarswandeling met pannenkoekenfestijn op 18 april in Zoerselbos!

Meer op pag. 3

De bonobo-blog van Valentin Osombo. Valentin heeft de mogelijkheid om ons 'up to date' te houden rechtstreeks vanuit het Lomako

woud onderzoeksstation, dankzij de nieuwe internetconnectie die hem in staat stelt met AWF onderzoekers constant in contact te blijven.

15 Jan 2009 7:53

We verlieten het kamp met vier teams op zoek naar bonobo's. We kwamen aan op bospad of transect K1250 om 16 uur. We hoorden bonobo's roepen naar elkaar op ongeveer 200m afstand. Het was alsof ze in een ingewikkelde conversatie waren verwickeld. Een paar minuten later hoorden we een andere groep in westelijke richting en niet lang daarna nog een groep in het zuidwesten. We besloten de eerste groep te volgen omdat, naargelang de geluiden, we dachten dat deze de grootste zou zijn. Om 18 uur besloten we om terug richting kamp te trekken. We hoorden de bonobo's geregeld, maar kregen ze niet te zien. Een slechte dag vandaag, geen rustige observaties. Vervolg pag.3

Patrick Guislain, apas bestuurder rapporteert van uit DRC: Het **Salonga project van de Zoological Society of Milwaukee (ZSM)**

Begin 2006 besloten 9 dorpjes ten Noorden van het Salonga Nationaal Park om weer met landbouw te beginnen na dat deze activiteit er de laatste 30 jaar enorm op was achteruitgegaan. Ze riepen de steun van ZSM in om hiervoor een project op te zetten. APAS co-financierde de opstart. Patrick Guislain, bestuurslid van APAS en Coördinator van ZSM's onderzoekssteun, doet ons een verslag van wat er in tussentijd is gebeurd. Patrouilles en wetenschap
Per jaar reizen we tweemaal naar onze onderzoekssteun Etate, die tegelijk de meest westelijke patroillepost [PP] op de Salongarivier is. Het enorme Salonga park strekt zich uit over 36000 km² - ongeveer de grootte van België. Die enorme oppervlakte wordt beschermd door slechts een kleine 200 parkwachters. De zes parkwachters van PP Etate beschermen ongeveer 500 km² van het woud en verzamelen data die ons helpen het gebied beter te beheeren. Bij elk bezoek doorloop ik hun patroille-rapporten en toets die aan wat hun GPSsen aan informatie hebben opgeslagen. We zetten de patroille-uitrusting over op een gezoonde kaart in

de laptop; het gebied dat ze beschermen is verdeeld in 50 zones. Op basis van hun patroille-rapporten, die gedetailleerd weergeven waar de wachters sporen van stropers, bonobo's, olifanten en andere dieren hebben opgemerkt, en de kaarten, analyseren we samen waar de risicozones zijn, welke gaten in hun bereik beter gedicht moeten worden, en waar ze de grootste concentraties aan olifanten en bonobo indicatoren hebben ontdekt. We zetten de richtlijnen uit voor de komende patroillemaanden. In dit deel van het park is de illegale jacht op olifanten de grootste bedreiging. De patroilles van Etate hebben het voorbije halfjaar 4 karkassen van olifanten gevonden langs de Yenge Rivier. De dieren werden geschoten voor hun slagantanden door groepjes zwaar bewapende stropers uit Mbandaka. Het komende jaar zullen we dan ook de allereerste patroillepost op de Yenge oprichten. Andere dieren, zoals wilde zwijnen, rode colobusaapjes, Bongo en Sitatunga antilopen sneuvelen vaak als bijproduct van de olifantenjacht. Al durven de kleinere stropers uit de buurt ook nog jacht op hen maken. We hebben geen aanwijzingen dat er op bonobo's wordt gejaagd, maar merken wel dat ze in lagere dichtheden voorkomen in de gebieden waar stropers actief zijn. Ze lijken zich verplaatst te hebben naar rustiger oorden. Vervolg pag.2 & 4

OVER BIJEN, RATEN EN BLOEMEN

Ape-assistance

Statiestraat 9A B3

2180 Ekeren

Tel: 0475 22 14 57

ape.assistance@gmail.com
www.ape-assistance.net

KBC: 733-0339548-78

Internationaal:

IBAN be 69 733 0339548 78
Swift code: KREDBEBB

Het begon allemaal in januari 2007. De mensen vroegen al jaren om hen te leren imkeren. We startten met een expert en imker die iedereen op het juiste spoor zette. Na de orie begon de praktijk en Romeo Toukam kwam ons verzoeken. Na een aarzelend begin is Romeo erin geslaagd 120 bijenkasten op diverse plaatsen verspreid over zes dorpjes te bouwen om bijen te ontvangen. Apas besloot de natuur zijn vrije loop te laten en te kijken in 2008 in hoeverre de bijtjes hun weg vonden naar die bijenkasten. Eind 2008 was het duidelijk dat de natuur een handje hulp zou kunnen gebruiken... Met de hulp van de Univ. Gent weten we dat onze bijen

behoren tot een nevensoort van de Afrikaanse *Apis mellifera intermissa*. Eigenlijk de oerbij waarvan, na klimaat aanpassingen, uiteindelijk onze honingbij is voortgekomen. Alleen in Afrika leven ze in het wild en zijn ze letterlijk op zichzelf aangewezen. Hier worden ze nabij bloeiende koolzaadvelde gezet of in boomgaarden waar er veel stuifmeel te vinden valt. In Afrika kunnen de bijtjes daar enkel van dromen. Ze zijn totaal wild, agressief en een beetje onberekenbaar. Wordt het te droog of te nat, dan beschermen ze zichzelf door uit te zwermen en betere oorden op te zoeken. Dus geen echt tam bijenvolkje. En als je niet lang blijft,

waarom dan een grote honingzolder aanleggen. Ook in het wild zijn door de eeuwen heen nog nevensoorten ontstaan waar onze bij deel van uitmaakt. Bijgevolg besloot apas in te grijpen. In februari 2009 kwam opnieuw een expert ter plaatse om de toestand te bekijken en onze imkers te leren dat je door een volle bijenkast te verdelen over meerdere lege kasten de bijtjes kan bewegen om in bepaalde cellen een nieuwe koningin te kweken; en zo ontstaat een nieuw bijenvolk. Het was de bedoeling te starten met de eerste stappen naar het maken van nevenproducten van de honing. Vervolg pag.2

OVER BIJEN, RATEN EN BLOEMEN (VERVOLG PAG. 1)

Maar intussen is beslist dat even op te schuiven naar een later tijdstip en de bijen een handje toe te steken door het opzetten van kweekstations met nuttige en bloeiende planten die er al zijn in mindere mate, of die mogen geïntroduceerd worden. Zoals planten en bomen die enerzijds schade geven die de cacao nodig heeft en tegelijk ook op andere tijdstippen vruchten leveren die de cacao boer kan oogsten en een inkomen uit halen. Dit kan handig samengaan in het kader van duurzame landbouw. Het woud is momenteel een mozaïek van gaatjes door onoordeelkundig gebruik van de grond. Door hen te leren dat je een lapje grond kan herbruiken door het duurzaam te beheren en te bemesten kunnen nu lapjes die braak liggen worden herbebost en weer-

gegeven aan het woud. Dankzij de hulp van de Nationale Plantentuin van België worden ons de eerste zaden ter beschikking gesteld. Door ook de nieuwe en bestaande cacao plantages te verrijken met nieuwe bomen en de bijenkasten in of nabij de plantages te zetten bereiken we meer dan één doel. De bloesems van de bomen zullen de bijen aantrekken die niet alleen de bestuiving zullen bevorderen,

maar ook meer voedsel meebrengen naar de kolonie. Meer voedsel zal leiden tot meer honing en bijen, die door de aanwezigheid van die vele bloeiende planten meer geneigd (Vervolg pag.3)

PATRICK GUISLAIN RAPPORTEERT UIT D.R. CONGO (VERVOLG PAG. 1)

We besteden veel aandacht aan een grondige training van de parkwachters; we co-financier hun paramilitaire training en voorzien basiseducatie voor diegenen die niet kunnen lezen of schrijven. We nemen de wachters ook met ons het bos in om wetenschappelijke data te verzamelen, zo leren ze al doende alle vaardigheden voor biomonitoring, tot aan het navigeren met de GPS toe. Dit stelt hen in staat om tijdens hun patrouilles een waaier aan wetenschappelijke informatie te verzamelen over de aanwezigheid van verschillende diersoorten, en

veranderingen hierin over maanden en jaren. Deze informatie kan op haar beurt worden aangewend om het park efficiënter te beschermen.

Op basis van die uitgebreide dataset aan vegetatietypes en bonobonesten zijn we erin geslaagd om op gekleurde satellietkaarten van het park het bevoorkeurde nesthabitat van de bonobo's te herkennen. We kunnen nu doelgericht die plaatsen verkennen waar de kans het grootst is om bonobonesten aan te treffen, de basis voor densiteitsbepalingen.

Vervolg pag.4

PATRICK EN ZIJN OPZICHERS

ONDERWIJS IN KAMEROEN

De nieuwe school ziet er prachtig uit. De kinderen hebben eindelijk al wat ze nodig hebben van schoolmateriaal. Het apas bestuur besliste om dit jaar te proberen een schoolbibliotheek op te starten, want kinderen leren lezen is ook heel belangrijk. Maar we werken in Afrika en in rege nu oude gebied waar de vochtigheidsgraad 100% is. In de school zijn geen glazen ramen om iets af te sluiten want dat bestaat er niet. Boeken en papier dat er een tijd ligt, schim-

melen er. Er dient dus een goede oplossing worden gevonden om zowel de schoolboeken als leesboeken te kunnen opbergen vrij van vocht en buiten bereik van mierekolonies en andere insecten.

Bij het opmaken van een jaarrapport over het onderwijsproject kwam ondervoorzitter Raym on de tot het besef dat de inschrijvingslijst van dit schooljaar nogal verschillend was tegenover deze van vorig schooljaar. Niet door het aantal leerlingen, maar meerdere

onder hen waren op een jaar tijd soms twee of zelfs drie jaar ouder geworden of hadden een andere naam. Zij sprak Romeo Toukam hierover aan en bij nader onderzoek bleek dat velen van de kinderen, door de armoede waarin ze leven, nooit zijn ingeschreven en dus geen geboorteakte noch paspoort hebben. Een verjaardag vierden kent men niet en aldus schat men ieder jaar de leeftijd. En vandaag heet de dochter Maria en volgend jaar worden ze Thérèse leuker. ... la vie en Afrique

DE BONOBO-BLOG VAN VALENTIN OSOMBO (VERVOLG PAG. 1)

Intussen was het stikdonker. Onderweg pikten we nog een andere groep onderzoekers op, ook op terugweg. We zochten naar het kamp, wat onder een gitzwarte avondlucht niet eenvoudig leek. Op 900m van het kamp hoorden we iemand roepen. Het was Papa Bosco, een van de oudste spoorzoekers. Iedereen bleek ongerust, vandaar dat hij op zoek was naar ons team. Nadat we ons verhaal deden, hoorden we van hem dat het ook niet bepaald het dagje was geweest van zijn team. Een andere spoorzoeker Medos trakteerde, vol enthousiasme het geroep van een groep bonobo's volgend, die namiddag zonder kijken op een groene mamba (slang). Om, bij een aanval van deze giftige slang, een

beet te vermijden sprong Medos snel weg om buiten haar bereik te komen. Hij gooide zich tussen de struiken, maar zag niet wat er zich achter dat groen bevond en botste tegen een stuk boomstronk. Hij bezerde hierdoor zijn ribben die hem na dien het bewegen bijna onmogelijk maakten. Toen we, voortgaand op markeringen, de terugweg verder volgden, vonden we Medos uiteindelijk wachtend tussen de struiken. Ook Jozef, de kok, was op zoek naar onze medewerkers. Samen hielpen we Medos naar het kamp. We kwamen er uiteindelijk aan rond 21h30. Uitgeput en hongerig was eten en slapen nog het enige waar we zin in hadden. De volgende morgen voor dageraad, om 4u, keerden

we terug om als eersten het ontwaken van de bonobo's uit hun slaapnesten hoog in de bomen mee te maken. In alle rust konden we een groep van 7 volwassen bonobo's, vier vrouwtjes en drie mannetjes, van nabij volgen. Eindelijk beloond. Ze waren zo rustig, niet eens

bang zoals ze daar zaten, en wij vroegen ons af: gisteren kwam een slang tussen ons en de bonobo's, wie weet wat kruist ons pad vandaag... een olifant... een luipaard??

Internet te midden van het woud. (Foto: AWF)

OVER BIJEN, RATEN EN BLOEMEN (VERVOLG PAG. 2)

zullen zijn in de nabijheid te blijven. Het domesticeren van de bijen zal groeien met de aanplantingen en de bloesems. Momenteel wordt het project verder uitgewerkt in het kader van het creëren van een agrobos voor behoud van de diversiteit. Agrobos: het herbebossen van braakland en het verrijken van plantages met tropische fruitbomen, bananen, kookbananen, avocado enz. Dit wordt gecontroleerd en beschermd door de landbouwers, wat leidt tot zelfmanagement en duurzaam beheer van het eigen woud. De bescherming van het Dja biosfeerreservaat hangt ook af van de activiteiten in zijn periferie. Dit programma zal dan ook bijdragen tot de conservatie van het reservaat dat door UNESCO tot werelderfgoed werd bestempeld.

De witte mimosa of *Leucaena leucocephala*

De onrijpe groene peulen en de zaden worden op de markt verkocht. Ze kunnen worden gestoofd en als bijgerecht geserveerd, of in soepen worden verwerkt. Ook jonge groeischeuten zijn geschikt voor consumptie. De bladeren kunnen als veevoerdieners voor runderen, schapen en geiten. Hout van de boom kan dienen als brandstof of bouw materiaal.

Baillonella toxisperma of de moabi

Een bedreigde boomsoort in Kameroen. De vruchten en de olie worden zeer gegeerd door de Baka pygmeeën en andere inheemse volkeren. Maar de bomen zijn ook zeer gegeerd voor de houtkap, alhoewel reglementering in Kameroen gebied dat ze enkel mogen gekapt worden vanaf 1m diameter. De vraag is momenteel groter dan het aanbod en in tussen is 80% van de grootste bomen reeds verdwenen, een reeks van minderwaardige en jonge bomen achterlatend. De natuur zal nog jaren nodig hebben om zich te herstellen.

Gorilla's in het Dja reservaat, planteneters en zaadverspreiders ... Een jachtobject of een nuttig wezen voor het voortbestaan van het woud??

Apas start in samenwerking met het team van de Praagse radio Rohlas een jaar lang een sensibiliseringscampagne in 13 scholen in de noordelijke periferie van het Dja reservaat vanaf april 2009.

VOORJAARSWANDELING 18 APRIL 2009

Apas wandelt op 18 april om 13h30 in Zoerselbos.

Om het voorjaar en de lente in te luiden wandelen wij door Zoerselbos en gaan wij genieten van de eerste voorjaarsbloemen.

Begeleid door een ervaren natuurgids maken wij een wandeltocht geschikt voor het hele gezin. Ook de kleinsten kunnen mee in de buggy en om 16 uur sluiten we af met een pannenkoekenfeestje in taverne

'In de wandeling'. (Peggerstr 58, Zoersel)

Afspraak aan het bezoekerscentrum tegenover het Boshuisje om 13h30.

Bezoekerscentrum Zoerselbos Boshuisweg 2, 2980 Zoersel

Inschrijven vooraf tot uiterlijk Paaszondag (12 april).

Prijs: gids + pannenkoeken met suiker, siroop of confi-

tuur + koffie/thee of frisdrank: 10 Euro.

Kinderen beneden de 6 jaar wandeling gratis, pannenkoeken + drankje: 6 Euro. Wandeling zonder pannenkoeken: 4 euro.

Stevige stapschoenen en/of laarzen aangewezen bij regenweer.

Liefst een mailtje of een telefoontje naar het secretariaat: 03 568 85 93 of 0475 22 14 57

De blog van Koen: <http://speelsmaarserieus.blogspot.com/search/label/Onze%20VZW> hier kan u al uw op- en aanmerkingen kwijt.

HOE STEUNEN?

U kan onze projecten financieel steunen. Uw gift kan u naar believen verdelen over een eenmalige schenking of in delen per maand, per trimester of per kwartaal.

Bijvoorbeeld € 2,5, € 5 of € 10 per maand. Maar gelieve in de mededeling duidelijk het woord gift te vermelden (voor fiscaal attest).

We hopen u een fiscaal attest te kunnen bezorgen vanaf € 30 van zodra de toelating in ons bezit is.

Bij een jaarbedrag van € 30 wordt u ineens lid van onze 'Bonoboclub'.

Vanaf nu belonen wij onze sponsors!

- Alle leden worden uitgenodigd voor een jaarlijkse apas bijeenkomst, ...
- Wie met zijn bijdragen na verloop van tijd het bedrag heeft bereikt van € 250 wordt "Bronzen Bonobo".
- Wie het bedrag bereikt van € 500 wordt "Zilveren Bonobo".
- En alle schenkingen boven de € 1000 leiden automatisch tot de "Gouden Bonobo".
- Ook bedrijven kunnen sponsoren met een gewone donatie of ze kunnen hun bedrijf verbinden aan apas. Er kan een samenwerking worden uitgewerkt!
- Vzw apas aanvaardt ook duo-legaten.

Duo-legaten: Mensen die weinig familie hebben en een neef, nicht of iemand anders iets willen schenken, kunnen de vzw een schenking geven, op voorwaarde dat zij al de fiscale rechten betalen. Uw familielid krijgt het volledige bedrag dat u hem/haar wou schenken en de vzw betaalt al de lasten en houdt hiervoor zelf een bedrag over. Voor meer info zie www.ape-assistance.org onder 'You can help'.

Opgelet www.ape-assistance.org is nu www.ape-assistance.net !!

Groene mamba's zijn meestal groen, maar de kleur kan ook gelig of bruin zijn. De buik is altijd lichter tot wit, bovendien kan hij net als een kameleon van kleur veranderen. Ze zijn moeilijk te onderscheiden van andere slangen (met name de smalkopmamba), maar te herkennen aan de zeer gladde, grote schubben aan de zijkant van de kop. Het verschil ligt in de iets gekielde schubben op de rug van de smalkopmamba. De maximale lengte is drie meter, hoewel veel 'wilde' exemplaren die lengte nooit bereiken. Ze zijn zeer giftig voor de mens.

PATRICK GUISLAIN RAPPORTEERT UIT D.R. CONGO (VERVOLG PAG. 2)

Wanneer deze informatie binnenkort wordt opgenomen bij het opstellen van een monitoringprogramma voor bonobo's in Salonga, is de cirkel tussen wetenschap, beheer en toepassing rond.

http://carpe.umd.edu/resources/Documents/Salonga_Etate_Sector_BiomonitoringRpt_ZSM2006.pdf

Scholing

Het park werd opgericht in 1970, maar blijft op weerstand botsen. De omwonenden beschouwen het park als hun ancestrale grond. Tegelijk groeit echter een ander besef: de jongeren in het dorp hebben nog nooit een bonobo of olifant gezien of gehoord. De mannen moeten steeds verder van het dorp jagen om nog diere te kunnen strikken. Als we er niet in slagen om met hun steun een deel woud te vrijwaren, blijven enkel

de verhalen van de dorpsoudsten over. Deze gedachte moeten we trachten verder te laten doordringen, maar tegelijk moeten we ervoor zorgen dat de mensen ook economisch voordeel halen uit de aanwezigheid van het park.

Door 3 plaatselijke schooltjes te steunen met materiaal en met het betalen van de salarissen van de leraars, bieden we de plaatselijke jeugd een kans. We praten met hen over wat ze niet meer kennen, maar wat wel nog aan de andere kant van de rivier bestaat. Binnenkort nemen we kleine groepjes jongeren op uitstapjes mee het park in. Dan kunnen hun grote broers, de parkwachters, hen laten horen en zien waar hun grootouders nog over praten.

Voor de volwassenen is de toestand precair. Meer dan 80% van hen kan niet lezen en schrijven. Plaatselijke

vissers kwamen mee de lessen volgen in ons schooltje voor de parkwachters van Etate.

Tenslotte vroegen de dorpsoudsten van Bofoku Mai ons om in hun dorp met volwassenenonderwijs te beginnen. In November 2008 is deze school van start gegaan, nadat we 2 selectieprocedures doorworsteld hadden om een geschikte leraar te vinden. Rond de 150 volwassenen uit 4 verschillende dorpen, het merendeel vrouwen, dienden zich aan om de lessen te mogen volgen. We waren volledig verrast door deze grote opkomst. Om het geheel doenbaar te houden, hebben we beslist de lessen per week in een ander dorp te laten doorgaan.

Het volledige artikel kan u lezen op onze website www.ape-assistance.net.

De blog van Koen

Mensen die vragen of opmerkingen hebben, kunnen een kijkje nemen op de 'speels maar serieus' blog van onze 'huisfilosoof' Koen die u graag te woord zal staan. Hier kan u al uw reacties op de nieuwsbrief en de projecten van apas kwijt. Dit leert ons uw kijk op apas kennen en geeft ons een kans om onze vzw bij te sturen.

<http://speelsmaarse-rieus.blogspot.com/search/label/Onze%20VZW>

www.ape-assistance.net

Mensen die deze nieuwsbrief niet langer wensen te ontvangen, kunnen zich uitschrijven met een eenvoudig berichtje aan ape.assistance@gmail.com

Gorilla mop

Een man komt in de dierentuin, en ziet een gorilla. "Pssst!", zegt de gorilla, "Kom eens hierheen!" De man, verbaasd dat de gorilla kan praten, loopt naar het hek toe, en de gorilla fluistert: "Zeg, hoe ben jij ontsnapt?"

APE-ASSISTANCE.VZW

Statiestraat 9A B3
2180 Ekeren
Tel: 0475 22 14 57

ape.assistance@gmail.com
www.ape-assistance.net
KBC: 733-0339548-78

Internationaal:

IBAN be 69 733 0339548 78

Swift code: KREDBEBB

<http://speelsmaarse-rieus.blogspot.com/search/label/Onze%20VZW>